

Inhoudsopgave

Voorwoord Lourens Visser	7
Voorwoord Jos van Hillegersberg	11
1 Inleiding	15
1.1 Terugblik en aanleiding voor deze bundel	15
1.2 Introductie en vooruitblik	16
1.3 Leeswijzer	17
1.4 Reflectie	20
2 Zachte (IT) governance: Minstens Zo Belangrijk	23
2.1 De harde en zachte kant van governance	23
2.2 MIG-model	25
2.3 Hoe werkt het instrument? Een voorbeeld	30
2.4 Hoe kan de IT governance van een organisatie groeien in volwassenheid om effectiever te worden?	33
3 Empowerment en governance	39
4 Sturen op focus en samenhang met het Viable System Model	53
4.1 Het Viable System Model in vogelvlucht	54
4.2 De effecten van de Europese privacywetgeving – waar is systeem 2?	56
4.3 IT gaat niet over IT – de verkokering van systeem 4	58
4.4 Vrijheid - het Viable System Model en de menselijke maat	60

5	Groot projectsucces is gevaarlijk	65
5.1	De waarde van het project	67
5.2	Go with the flow, de komst van een 3e projectloos tijdperk	70
6	IT governance – ‘sturen op verandering anno nu’	77
6.1	Waar willen we antwoord op geven?	78
6.2	De zoektocht	79
6.3	Dit is waar we staan: het werkmodel	82
6.4	Naar de menselijke maat	90
7	Agile at Scale & IT governance	95
7.1	Scaling Agile	96
7.2	Autonomie & Alignment	99
7.3	Autonomie & Compliance	102
7.4	Autonomie en samenwerking	103
7.5	Tot slot	104
8	Smart humanity en de herprofilering van het vak van informatieprofessionals	109
8.1	Smart Humanity	109
8.2	Twee disruptieve golven	110
8.3	Ethiek	112
8.4	Competenties	113
8.5	Tekort of overvloed?	115
8.6	Hoe nu verder?	116
9	Tot slot	121
	Dankwoord	123
	Meer weten?	125
	Appendix A Overzicht van figuren	129
	Appendix B Overzicht van tabellen	131
	Over de KNVI	133
	Biografie auteurs	137

1

Inleiding

Door: Daniël Smits

1.1 Terugblik en aanleiding voor deze bundel

In 2008 hebben op initiatief van de werkgroep IT governance van het NAF (Nederlands Architectuur Forum) veertien auteurs het boek 'Focus op IT bestuur: essentiële elementen van IT governance' geschreven (Smits et al., 2008). Dit boek had tot doel inzicht te geven in de actuele staat van het vakgebied en was oorspronkelijk vooral gericht op IT professionals in de praktijk. Het eerste exemplaar is indertijd uitgereikt aan de toenmalig Minister van Binnenlandse zaken dr. G. ter Horst die in haar videoboodschap al uitsprak; 'Ik verwacht dat we nog veel van u horen.' Al snel bleek dat het boek ook veel werd gebruikt als lesmateriaal op hogescholen. Publicaties over IT governance in het Nederlands zijn eerder uitzondering dan regel.

Inmiddels, ruim tien jaar later, is er veel veranderd. De leden van de werkgroep IT governance hebben de afdeling Governance opgericht binnen het Ngi dat inmiddels, na enkele fusies, is omgedoopt tot het huidige KNVI. De aanleiding voor de samenwerking met het KNVI is dat governance niet alleen voor digitale architecten van belang is maar voor tal van specialisaties binnen en buiten de IT.

Gezamenlijk met het NAF hebben we de afgelopen jaren een groot aantal evenementen over governance georganiseerd (zie www.governance.co.nl voor impressies). In slechts één decennium is het werkveld 'governance' flink veranderd. We vinden het daarom hoog tijd voor een opvolger.

Op het eerder genoemde boek hebben we de afgelopen jaren veel reacties gekregen. Zo werd er opgemerkt dat het boek diverse visies op IT governance bevatte en dat het vooral op de harde kant (structuren

en processen) van governance ingaat. Beide opmerkingen zijn terecht. Er zijn nog steeds uiteenlopende visies op wat IT governance precies is. Volgens sommigen gaat governance alleen om de besluitvorming, volgens anderen gaat het (ook) over auditing (interne controle) en weer anderen zien het veel breder en rekenen zowel compliance (het voldoen aan wet- en regelgeving) als de prestatie van organisaties tot het begrip. De tweede opmerking richt zich op het sociale aspect van governance. Naast structuren en processen gaat governance vooral ook om mensen.

Dat menselijke en het sociale aspect van governance is het centrale thema van deze bundel artikelen. Hier samengevat als: de menselijke maat. Wat we hieronder verstaan introduceren we in de volgende paragraaf.

1.2 Introductie en vooruitblik

Een bekende uitspraak van de Griekse filosoof Protagoras (490 – 420 v. C) is ‘De mens is de maat van alle dingen.’ Daarmee doelde hij op de relativiteit van waarden. Ook binnen organisaties is er sprake van verschillende belangen en waarden. In een organisatie zijn het de medewerkers die het moeten doen, maar ieder heeft verschillende belangen. Definities voor de menselijke maat variëren per sector en zijn daarom moeilijk te definiëren. Onze definitie is gebaseerd op die van prof. Vinke (2016):

‘De menselijke maat betreft de integrale aspecten,’ ... ‘ in de samenwerkingsverbanden tussen, samenleving, organisatie en medewerker, gericht op wederkerigheid in het realiseren van gewaardeerde opbrengsten.’

De rode draad in deze bundel is dus besturing van de informatievoorziening met aandacht voor de medewerker in zijn omgeving. In tal van sectoren heel normaal, maar in de IT-sector overheerst toch vaak nog het denken in blauwdrukken. Veranderingen kunnen rationeel worden ontworpen en geïmplementeerd. Dat dit niet volstaat blijkt regelmatig in zowel de dagelijkse praktijk als uit wetenschappelijk onderzoek (waarover later meer).

Om hier verandering in te brengen hebben acht auteurs, die betrokken zijn bij de interessegroep governance, gezamenlijk deze bundel geschreven. De bijdragen zijn deels gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en deels op de praktijk.

De bundel bevat zeven artikelen waarbij elk artikel wordt afgesloten met een korte reflectie.

1.3 Leeswijzer

Deze bundel bestaat uit relatief korte artikelen. Daarmee laat het zich gemakkelijk lezen: het kan van kaft-tot-kaft of per artikel worden gelezen. Elk artikel heeft een eigen literatuurlijst, en wordt afgesloten met een reflectie.

Als je geïnteresseerd bent in actuele perspectieven op governance op basis van wetenschappelijk onderzoek; de eerste drie artikelen gaan in op drie modellen of instrumenten vanuit de wetenschap; het MIG-model (Maturity IT Governance) over harde en zachte IT governance, de rol van macht in zelfsturing en empowerment en als derde het Viable System Model een hulpmiddel om de feitelijke werking van een organisatie te doorgronden.

Ben je op zoek naar praktische inzichten; de drie daarop volgende bijdragen gaan over de praktijk op basis van de data over projecten van de Standish Group, de toepassing van ‘werkregimes’ bij het vormgeven van de informatievoorziening, als werkmodel ontwikkeld binnen het Hoger Onderwijs maar ook toepasbaar buiten deze sector en tot slot de ervaring met werken volgens Agile in de financiële sector.

Als je wilt weten welke ontwikkelingen voorzien worden in het vak van de informatieprofessional; het laatste artikel zoomt in op ‘smart humanity’, het proces waarbij praktijkmensen en wetenschappers met elkaar in gesprek gaan over de impact van techniek en de wisselwerking daarvan met de maatschappij en het vak van de informatieprofessional.

In het slot reflecteren we nog eenmaal op het geheel, vatten we de lessen samen en doen we enkele aanbevelingen.

Hoofdstuk 1

Voor wie meer informatie wil, zijn achter in de bundel boeken en artikelen opgenomen die door de auteurs als interessant ter verdieping worden beschouwd. Die lijst is niet uitputtend.

We hebben samen met het redactieteam veel plezier gehad met het samenstellen van deze bundel. We hopen dat u aan het lezen ervan net zoveel plezier beleeft.

Wij wensen u veel inspiratie toe!